

Workers' Memorial Day, 24 april 202

Speech Kitty Jong, vicevoorzitter FNV

Goedemiddag,

Woensdag 21 februari 2024.

Bij een ongeluk bij een brug in aanbouw over het Twentekanaal in Lochem zijn twee mensen om het leven gekomen. Twee anderen zijn gewond geraakt. Een van de grote brugbogen viel uit de takels van een kraan. De Arbeidsinspectie zegt dat de boog op zeker twee personen terecht is gekomen. De lichamen van beide slachtoffers zijn geborgen. De twee gewonden verkeren niet in levensgevaar, meldt de veiligheidsregio.

Zomaar een nieuwsbericht op nos.nl ik denk dat veel van u zich dit voorval herinneren maar de meeste ongevallen halen het nieuws niet eens of maar heel kort. In 2023 zijn er 72 werkenden omgekomen door een arbeidsongeval. En nog eens 4000 mensen zijn voortijdig overleden door een aandoening die ze door hun werk opliepen. 2500 daarvan overleden door blootstelling aan kankerverwekkende stoffen.

Per jaar vinden er ruim 200.000 ongevallen op het werk plaats en zo'n 300.000 mensen ontwikkelen een beroepsziekte. Per jaar - alleen al in Nederland.

Achter die getallen gaat heel veel leed schuil, leed dat veelal pas decennia na de blootstelling openbaart.

De belangrijkste oorzaak van werkgerelateerde sterfte is namelijk kanker – met name door blootstelling aan kankerverwekkende stoffen. De SZW-lijst met kankerverwekkende stoffen bevat bijna 500 stoffen die bewezen carcinogeen (kankerverwekkend), mutageen (beschadigend voor de genen) of reproductietoxisch (schadelijk voor de voortplanting of nageslacht) zijn. Daarnaast zijn er duizenden stoffen die daarvan verdacht worden. De belangrijkste vormen van werkgerelateerde kanker zijn longkanker, mesothelioom (of asbestkanker) en blaaskanker.

Om de werkenden beter te kunnen beschermen tegen het vertraagde arbeidsongeval dat kanker is, zijn scherpe en duidelijke grenswaarden nodig. En niet alleen voor de blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Het geldt ook voor werken in de hitte. Door klimaatverandering wordt bijvoorbeeld huidkanker een steeds groter probleem. Niet voor niets is door de ITUC dit jaar als thema voor Workers' Memorial Day gekozen voor 'klimaatverandering en de gevolgen voor veilig en gezond werken'. In Nederland staat in

de arbowetgeving niet meer dan dat de temperatuur 'geen schade aan de gezondheid' van werknemers mag veroorzaken. Bij welke temperatuur dat is, is volstrekt onduidelijk en laat onterecht ruimte voor debat.

Duidelijke grenswaarden zijn er wel voor geluid, maar zijn deze nog wel actueel? Er komt steeds meer onderzoek waaruit blijkt dat gehoorschade al kan optreden bij 75 decibel, waar nu 80 decibel wordt aangehouden als veilige grens. Wordt het geen tijd om deze grenswaarde opnieuw te bekijken en wellicht aan te passen?

Ik heb het al genoemd: het grote aantal mensen -zo'n 300.000 - dat jaarlijks een beroepsziekte ontwikkelt. Velen van hen raken arbeidsongeschikt. Dit zorgt voor verlies van werk en inkomen, naast het verlies aan gezondheid. Wrang daarbij is dat we als FNV al jaren een aantal grote onrechtvaardigheden aan de kaak stellen. Want het systeem is op een aantal punten onbarmhartig. In verreweg de meeste gevallen moeten mensen met een arbeidsongeschiktheid gewoon weer voor een deel aan het werk. Op straffe van een nog groter inkomensverlies. De overheid erkent dat nu ook en hopelijk worden de verbeteringen die de vakbonden hebben voorgesteld, onderdeel van het beleid.

Voor een paar beroepsziekten hebben we een tegemoetkomingsregeling. Voor mesothelioom en asbestose bestaat deze al langere tijd, voor longkanker door asbest, allergisch beroepsastma en de schildersziekte is er sinds 1 januari 2023 de TSB-regeling (tegemoetkoming stoffengerelateerde beroepsziekten). Laten we voorop stellen: de FNV is blij dat deze regeling er eindelijk is gekomen, overigens op initiatief van de FNV. Wij drongen al jaren aan op een soepeler regime. En wel vanuit de ervaring dat zieke slachtoffers meer gebaat zijn bij een snelle tegemoetkoming van €24.000,- dan een jarenlange slepende procedure tegen de werkgever. Maar we maken ons ernstig zorgen over hoe de TSB-regeling op dit moment functioneert. Niet alleen het aantal aanmeldingen valt tegen, meer nog maken we ons zorgen om de vele afwijzingen en het extreem lage aantal uitkeringen dat wordt toegekend.

Afgelopen jaar zijn teveel slachtoffers afgewezen na aanvraag voor de tegemoetkoming. Eén van de oorzaken is dat blootstelling op het werk niet altijd kan worden bewezen. Omdat – **let u op** - de werkgever zich niet heeft gehouden aan de zorgplicht om de risico's in kaart te brengen – Zo dupeert een nalatige werkgever het slachtoffer dubbel: eerst wordt iemand ziek en daarna krijgt het slachtoffer geen tegemoetkoming, omdat de blootstelling niet in kaart is gebracht. De commissie Heerts, de grondlegger van het nieuwe systeem, adviseerde om uit te gaan van 'voorhandse aannemelijkheid'. Dit moet worden toegepast op zowel de medische causaliteit als de beoordeling van de blootstelling tijdens het werk. De FNV roept vandaag op de protocollen aan te passen en de tegemoetkoming toe te passen -zoals hij bedoeld is: als een zieke werknemer zich meldt en blootstelling is historisch aannemelijk dan moet er worden uitgekeerd. Daarnaast is het belangrijk om de TSB-regeling uit te breiden en daar meer

beroepsziekten aan toe te voegen, zodat meer slachtoffers de tegemoetkoming kunnen krijgen waar ze recht op hebben.

Als we kijken naar het aantal aanvragen bij het Instituut Asbestslachtoffers voor mesothelioom en asbestose, dan blijft dat vrij constant. Per jaar zijn er nog steeds 500 - 600 asbestslachtoffers. Het aantal toegekende vergoedingen loopt echter hard terug. Dit wordt veroorzaakt doordat werkgevers zich inmiddels beroepen op de verjaringstermijn van 30 jaar. Met een incubatietijd van decennia is dat een moreel verwerpelijke zaak. Voor de meeste asbestslachtoffers is de vordering al verjaard voordat de schade na 40 tot 50 jaar aan het licht komt. In 2004 is de dertigjarige verjaringstermijn voor nieuwe gevallen buiten werking gesteld. Maar deze wijziging is niet van toepassing op situaties waarvan de blootstelling aan asbest voor 2004 plaatsvond. Een even schandelijke als verdrietige uitzondering want dat is in veruit de meeste gevallen zo. Partijen zijn al jaren bezig daar verandering in te brengen. Helaas blijft de minister van Rechtsbescherming van mening dat de wetgeving niet aangepast hoeft te worden. Dit leidt tot hardvochtige situaties. De FNV roept de Tweede Kamer én de minister daarom alsnog op om de wetgeving te wijzigen, zodat geen beroep meer gedaan kan worden op de dertigjarige verjaringstermijn bij blootstelling voor 2004.

De cijfers over het aantal doden en ongevallen per jaar zijn stabiel, maar - onacceptabel. Er wordt wat de FNV betreft te weinig vooruitgang geboekt op het gebied van veilig en gezond werken. De werkgerelateerde sterfte en ziektelast blijven hoog. Arbeid is na roken en omgevingsfactoren de belangrijkste externe factor die bijdraagt aan de ziektelast in Nederland. De naleving van wetten en regels blijft achter en het aantal werknemers dat wordt blootgesteld aan risico's neemt evenmin af. Er valt dus nog een wereld te winnen.

Dat veel werknemers overlijden door slechte arbeidsomstandigheden is al minstens 20 jaar bekend. Ik kijk met grote bewondering naar de vakbonden in Italië die begin april een grote verontwaardigde menigte op de been kregen over de onacceptabel onveilige arbeidsomstandigheden. Hoe anders is dat in Nederland waar men vooral medelijden heeft met de werkgevers. Die mogen vooral niet te veel lastig gevallen worden met wet- en regelgeving. Want zo zien werkgevers de bescherming van werknemers: als bureaucratie. Het is mij letterlijk eens door de top van het bedrijfsleven voor de voeten gegooid. Het is ze een lief ding het decennialange tijdperk van zelfregulering in stand te houden, maar als het aan ons ligt is dat tijdperk snel voorbij.

Werkgevers brengen hun mensen op de werkvloer te vaak in gevaar, nemen te vaak geen of onvoldoende preventieve maatregelen, doen te vaak weinig tot niets aan re-integratie als de werknemer ziek wordt, zijn te vaak niet bereid om gedeeltelijk arbeidsongeschikten in dienst te nemen, en geven te vaak niet thuis als iemand met een beroepsziekte zich jaren later meldt voor een compensatie. En dan hebben we het nog niet eens over werkenden met onzekere contracten en arbeidsmigranten, die ook gewoon een wettelijk

recht op een veilige werkplek hebben, maar waar vaak eerder van moderne slavernij sprake is. Het is nodig dat we van vertrouwen in de werkgever naar vertrouwen in de werknemer gaan. Dat we van vertrouwen in degene die veelal aantoonbaar nalatig is geweest, naar vertrouwen gaan in degene die daar nadeel van heeft ondervonden. Als er het voordeel van twijfel gegeven wordt, laat dat voordeel dan naar het slachtoffer gaan en niet naar de dader.

Als vakbond vechten we elke dag voor de levenden op al die werkvloeren, en we zullen dat onvermoeibaar blijven doen. Maar vandaag herdenken we al die collega's die hun werk niet hebben overleefd. Vandaag herdenken we de doden. Ik vraag u daarom nu 1 minuut stilte in acht te nemen.